מסורת הש"ס

בבלי כו.

דלא משום שאין שם לטומאה קלה אצל טומאה חמורה עד כדון כשבאת לו טומאה קלה לבסוף אפי' באת לו טומאה חמורה לבסוף נשמענא מן הדא והמשמשת שראתה נדה צריכה טבילה ור"י פוטר הדא אמרה היא הדא היא הדא :

הדרן עלך מי שמתו

*תפילת השחר עד חצות ר' יהודה אומר עד ד' שעות תפילת המנחה עד הערב ר' יהודה אומר עד פלג המנחה . תפילת הערב אין לה קבע ושל מוספים כל היום :

דברים יא **גמ'** כתיב °לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם וכי יש עבודה

פני משה

דלא משום שאין שם לטומאה קלה אלא טומאה חמורה. האי דלא כמו אלא הוא כדרך לשון הש"ס הזה בכל דוכתי דאיכא כה"ג. כלומר על כרחך טעמיה דר' יהודה איפשיטא לן מההיא דהמשמשת שראתה נדה דהיא נמי מעיקרא בת טבילה היתה ואפ"ה פוטר בה ר' יהודה א"כ לית טעמיה משום מה מועיל

תורה אור

אלא דטעמיה משום שאין מקום לטומאה קלה לחול עליו כלל אלא טומאה חמורה וא"צ טבילה מדינא לר' יהודה וכדאמרן: עד כדון כשבאת לו טומאה קלה בסוף. השתא מסיק לה לעיקר הבעיא וכלומר דאף ע"ג דטעמיה דר' יהודה איפשיטא לן מההיא דהמשמשת מ"מ איכא לספוקי במילתיה דשמא לא קאמר דאין שם לטומאה קלה לחול במקום החמורה אלא דוקא אם בתחלה באת לו הטומאה חמורה וטומאה קלה באת לו בסוף כדינא דרישא דמתני' זב שראה קרי: אפי' באת לו טומאה חמורה בסוף. אם אפי' בכה"ג דנקט בריש הבעיא בעל קרי שראה זוב שבאת לו טומאה חמורה בסוף נימא נמי דאין שם טומאה קלה כלל אלא טומאה חמורה ואע"ג דקדמה והאי מילתיה לא הוי פשיטא ליה לבעל הבעיא מההיא דהמשמשת ואף דהתם נמי טומאה חמורה לבסוף באת לה משום דקס"ד דשאני זב מנדה ומשום דהא עיקר טעמא דתקנת עזרא בטבילה לבעלי קריין בשביל אנשים הויא שלא יהו ישראל כתרנגולין הללו כדאמר לעיל בריש הלכה ד' וא"כ אפשר דבזב שקדמו קרי מודה ר' יהודה דצריך טבילה הואיל דהטומאה חמורה לבסוף הוא דבאת לו וחלה עליו טומאה קלה מעיקרא להצריכו טבילה. ופשיט ליה הש"ס נישמעינה מן הדא המשמשת וכו'. כלומר לא כדקס"ד לחלק בין נדה לזב דהא מיהא תקנת עזרא אף על הנשים היתה והמשמשת צריכה טבילה משום ק"ש ותפלה וברכות וטעמא דכשהן מוכרחות לטבול אף הן ימנעו בעליהן מלהיות מצוין אצליהן ואפ"ה קאמר בה ר' יהודה דפטורה מן הטבילה: הדא אמרה היא הדא היא הדא. היינו המשמשת שראתה נדה והיינו בעל קרי שראה זוב דדין אחד להם דאין שם לטומאה קלה לחול אלא טומאה חמורה ואפי' החמורה היא לבסוף ובין באנשים ובין בנשים א"צ לטבילה מדינא לר' יהודה:

הדרן עלך מי שמתו

הלכה א מתני' תפלת השחר עד חצות. שכן תמיד של שחר קרב עד חצות לרבנן ולר' יהודה אינו קרב אלא עד ד' שעות ביום והיינו עד סוף שעה רביעית שהוא שליש היום בזמן שהיום י"ב שעות וכן הלילה ואותן שעות נקראו שעות זמניות וכן זמנה לעולם עד סוף שליש היום לפי ערך הימים כדאמרינן לעיל בפ"ק גבי ק"ש והלכה כר' יהודה: תפלת המנחה עד הערב. שכן תמיד של בין הערבים קרב והולך עד הערב ור' יהודה סבר שקרב והולך עד פלג המנחה ופלג המנחה היא שעה ורביע קודם הלילה מפני שזמן מנחה קטנה מתחיל מתשעה שעות ומחצה ולמעלה שהם שתי שעות ומחצה קודם הלילה ופסק הלכה בזה דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד והרוצה לעשות כדברי חכמים ולהתפלל תפלת המנחה עד הערב יעשה ואם בא לעשות כדברי ר' יהודה שלא להתפלל מנחה אלא עד שעה ורביע קודם הלילה עושה ומשם ואילך יכול להתפלל ערבית ובלבד שלא יעשה פעם כך ופעם כך אלא לעולם יעשה כחד מינייהו שאם עושה כרבנן ומתפלל מנחה עד הלילה שוב אינו יכול להתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה ואם עושה כדברי ר' יהודה ומתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה צריך ליזהר שסוב לא יתפלל מנחה באותה שעה: תפלת הערב אין לה קבע. שזמנה כל הלילה והא דנקט בלישניה אין לה קבע ולא קתני זמנה כל הלילה לאשמועינן דתפלת ערבית רשות לפי שהיא כנגד הקרבת איברים ופדרים שקריבין כל הלילה והנך רשות נינהו שכיון שנזרק הדם נרצה הקרבן ואע"פ שנטמאו האברים ופדרים או שאבדו אינו מעכב ומיהו האידנא קבלו עליהם לתפלת ערבית בחובה: ושל מוספין כל היום. אם אחרה אחר שבע שעות יצא אבל נקרא פושע וכן הלכה: **גמ'** כתיב לאהבה וגו'. שינה הכתוב מפ' הראשונה ולעבדו ללמד על התפלה: וכי יש עבודה

רידב"ז

אינו מועיל הטבילה להפקיע ממנו שם בעל קרי אבל איפכא נדה שהיתה משמשת או שפלטה ש"ז דשם מועיל הטבילה גם ר"י מודה או דילמא דגם בזה פליג אדרבנן וס"ל דלא תיקן עזרא טבילה לבעל קרי רק בשחל עליו הטומאת בעל קרי ושם ב"ק עליו משא"כ בנדה שהיתה משמשת או פלטה ש"ז דשם קרי אינו חל לא תיקן עזרא טבילה ולא מהני הטעם שלא יהו מצוין אצל נשותיהן אלא בשם ב"ק ע"ז פשיט מה נפיק ביניהן ראה קרי ר"ל דנ"מ בין ב' הטעמים הוא בראה קרי ר"ל בדינא דרישא בזב שראה קרי ולפ"ז אין תימר דטעמא דר"י הוא משום מה הוא מועיל הא בכאן מועיל וא"כ היאך תימר דטעמא דר"י משום מהו מועיל א"כ מה נעשה בהרישא בזב שראה קרי היאך פליג ר"י א"ו משום דאין שם לטומאה קלה אלא חמורה וע"כ פליג ר"י גם בנדה שהיתה משמשת משום דס"ל דלא תיקן עזרא טבילה לב"ק רק במקום דחל עליו טומאת בעל קרי והדר שאל הגמ' אימא כל עיקר טעמא דר"י הוא משום שלא תיקן עזרא טבילה לב"ק רק במקום דחל עליו טומאת ב"ק ע"כ בזב שראה קרי דלא חל עליו טומאת ב"ק לא תיקן טבילה משא"כ בבעל קרי שראה זוב גם ר"י מודה כיון דחל עליו שם בעל קרי צריך טבילה אע"ג דלא מועיל לו הטבילה והוי בעל קרי לאחר הטבילה כמו קודם הטבילה מ"מ מודה ר"י לרבנן בזה ע"ז פשיט מסיפא ממשמשת שראתה נדה דפוטר שם ר"י ע"כ מוכח דר"י אית לי' שני הטעמים ומסיפא ילפינן על הרישא דפליג ר"י גם על ב"ק שראה זיבה ומרישא ילפינן על הסיפא דפליג ר"י גם בנדה שהיתה משמשת: סליק פירקא בס"ד

כשהוא

עין משפט נר מצוה

א

א מיי' פ"ג מה' תפלה ה"א סמ"ג עשין יט טוש"ע או"ח סי' פט ס"א

פירוש מבעל ספר חרדים

פרק ד תפילת השחר עד חצות. שכן תמיד של שחר קרב עד חצות לרבנן ולרבי יהודה אינו קרב אלא עד ארבע שעות ועד ד' שעות היינו עד סוף שעה רביעית שהוא שליש היום לפי אורך הימים וקוצרן כדכתבינן לע"ל גבי קרית שמע והלכה כר' יהודה: תפילת המנחה עד הערב. עד שתחשך: עד פלג המנחה. זמן מנחה קטנה היא מט' שעות ומחצה עד הלילה שהם שתי שעות ורביע וחצי נמצא פלג המנחה שהיא חציו שעה ורביע ופסק הלכה בזה דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד והרוצה לעשות כחכמים יעשה ובלבד שלא יתפלל לעולם ערבית בזמן זה דכיון דמחשיב אותו יום לענין שמתפלל בו מנחה אינו יכול להחשיבו לילה להתפלל בו ערבית והרוצה לעשות כדברי רבי יהודה להתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה תו לא מצי לצלויי מנחה מפלג המנחה ומיהו אנן דנהגינן לצלויי מנחה עד הערב הו לית לן לצלויי של ערבית עד דתתפני יומא כרבנן ורבי ורב וכל הני דצלי של שבת בערב שבת כדלקמן כרבי יהודה ס"ל ולא מאחרי תפילת המנחה לעולם מפלג המנחה ולמעלה ומיהו תפלה בלחוד הוא ולצורך שעה למצוה אבל קריאת שמע לא הוו קרו עד צאת הככבים ומשום צורך מצוה היא שלא היו חוששין לסמוך לתפילה עכ"ל רשב"א: תפילת הערב אין לה קבע. זמנה כל הלילה והא דלא קתני הכי בהדיא [כדי] לכלול בלשון זה דתפילת ערבית רשות כן פירש בבבלי וכן פסקו הפוסקים וכתבו ומיהו האידנא כבר קבעוה ישראל חובה: ושל מוספין כל היום. מן הבקר מיהו יש להקדים של שחר מפני שהיא תדירה ואם הקדים של מוסף יצא כך כתב רשב"א: ר' יהודה אומר עד ז' שעות. והלכה כחכמים מיהו אי איחר משבע נקרא פושע כך פסקו בבבלי:

יכול

מראה הפנים

תפלת השחר. כתיב לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו וגו' וכי יש עבודה שבלב זו תפלה. מברייתא זו למד הרמב"ם ז"ל לומר דעיקר חיוב התפלה מדאורייתא היא כדכתב ריש הלכות תפלה מצות עשה להתפלל בכל יום וכו' והרמב"ן ז"ל בהשגות במצות השגה עליו כמו שהביא הכ"מ שם אבל לא תירץ כלום כ"א כתב לדעת הרמב"ן דרשא דספרי אסמכתא היא ולדעת רבינו שמ"ע מן התורה להתפלל בכל יום וכו' ע"ש ולזה א"ל ביאור ועדיין הקושיות בתוקפן כן עומדות ונראה לבאר ולתרץ לדעת הרמב"ם דמה שהקשה הרמב"ן מההיא דספק התפלל שלא יחזור ויתפלל ולא כך אמרו בק"ש ומשום דק"ש מד"ת ותפלה מדרבנן הא ודאי ל"ק לדעת הרמב"ם דזהו לדברי הפוסקים כר"א בדף כ"א ע"א דמחלק הכי בין ק"ש לתפלה ודעת הרמב"ם כר' יוחנן דהתם ומזה כבר כתבתי בדברינו בריש מכלתין דהרי"ף והרמב"ם פסקו כר' יוחנן ובארתי שם לטעמן שכתבו בתורת נדבה דוקא ע"ש ובד"ה ר"י כדעתיה וכן האי קושיא שהקשה מזה דאמרו בסוכה בפשיטות מאי קושיא הא מדאורייתא הא מדרבנן זה נמי לק"מ דהתם בענין הפסקה איירי וכבר גילה הרמב"ם דעתו כאן דזמן תפלה אינו אלא מדרבנן וכן מנין התפלות

תוס' הרי"ד

וטהרה נגעו בה אלא טבילה בעלמא הגם שאינו חשוב לטמא ואין שום חשש טומאה דתהא הטבילה מועלת לו ליכנס לעזרה ע"י הטבילה הזאת דא"כ היה בעי הערב שמש אלא כדי שיזכיר טומאה יבנה בידו ויפרוש וע"כ אין הטבילה הזאת לטהרו מן הטומאה וכיון דלאו משום להא דטומאה וטהרה נגעו בה אלא טבילה בעלמא זהו הנקראת טבילת סרך ודכוותיה מצינו טבילת סרך גבי תקנת עזרא כמו שכ' הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות תפלה. וז"ל לא מפני טומאה וטהרה נגעו בה אלא כדי שלא יהו ת"ח מצוין אצל נשותיהן כו' ושם בה"ה גבי זב שראה קרי וכו' צריך טבילה ז"ל וכן הדין נותן שאין טבילה זו מפני טהרה אלא מפני הגזירה שלא יהו מצוין אצל נשותיהן תמיד עכ"ל ז"ל טבילה הזאת נקראת ג"כ טבילת סרך כנ"ל כיון שאינו משום טומאה וטהרה כלל ועי"ז יתבאר הסוגיא היטב בע"ה דמיבעיא ליה חלוק ר"י על טבילת סרך כלומר דחלק לגמרי על טבילת בעל קרי או דלעולם אית ליה תקנת עזרא ולא פליג על טבילה סרך אלא דוקא גבי זב שראה קרי פליג משום אפילו טובל מהו מועיל וע"ז מפרש מה נפיק מינה ראה קרי בעלמא א"ת חלוק ר"י על טבילת סרך ד"ת הוא בתמיה דהא פשיטא דאינו ד"ת אלא מדרבנן ואינה אלא טבילת סרך וחלוק ר"י על טבילת סרך א"ת אפילו טובל מהו מועיל מועיל הוא שהוא טובל בבעל קרי דעלמא ומביא ראיה כהדא דתני אר"י כל עצמן לא התקינו טבילה זו אלא מפני טבילת סרך כו' הדא אמרה לא חלק ר"י על טבילת סרך אלא משום אפילו טובל מהו מועיל אבל על תקנת עזרא דהוא טבילת סרך לא חלק ר"י. והא דלא פשטינן בירושלמי דר"י אית ליה טבילת בעל קרי כמו דפשטינן בבבלי מהך מתני' גופיה דזב שראה קרי וכו' והמשמשת שראתה נדה וכו' למאן קתני לה אלימא לרבנן השתא מה זב שראה קרי דמעיקרא לאו בר טבולי הוא מחייבי רבנן כו' אלא פשיטא לר"י קתני ודוקא גבי זב שראה קרי הא קרי בעלמא חייב ע"כ עיין בבבלי ולכאורה קשה למה לא פשט בירושלמי כן ממתני' גופיה כהבבלי נראה לפענ"ד דאזלי הבבלי והירושלמי לטעמן ע"פ ירושלמי דסוגיא דידן עד כדון זב שראה קרי כו' וכמבואר הכל יפה בע"ה לאמיתה של תורה ולפ"ז שפיר ניחא דהירושלמי לא מצי למיפשט מהסיפא דהמשמשת שראתה למאן קתני

שנויי נוסחאות (בו"ג) לבסוף וט' לבסוף בד"ו בסוף וגי' בסוף .

עמודי ירושלים

ולעבדו בכל לבבכם כו' ואיזו זו תפלה. עי' באבודרהם (שער ב') שכתב ואומר ולעבדו בכל לבבכם ומפרש בספרי ובירושלמי דברכות פ' תפלת השחר איזהו עבודה שבלב זו תפלה ותמהני שלא כתב שכן מפורש ג"כ בבבלי תענית (ד"ב ע"א) יעו"ש :